

QUA

Medlemsblad för Radioklubben SK4IL, Grums Höstnummer, Nr 3 sept 2009 Årg 31

Redaktör: Bo Kahnberg, SM4SEF, e-mail: sm4sef@ssa.se

Hemsida: sk4il.se. Webbmaster Rolf Klason, SM4DDY

Nycklar till Karba: SM4XFT, SA4AVS, SM4SEF. Glöm ej larmet! Postgiro 94 59 51-2

Styrelse 2009: ordförande: SA4AVS Christer Rydholm, vice ordförande: SM4XFT Thomas Wallgren, sekr: SM4FNK Lars Stolpe, kassör: SM4DDY Rolf Klasson, ledamot: SM4SEF Bo Kahnberg. Suppleanter: SM4PCF Eero Väisänen & SA4AZC Christer Hall.

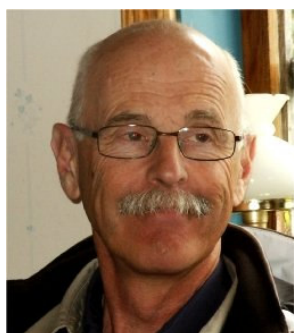

Bilden på framsidan: "Stockholm – Motala". En av de legendariska masterna vid Bondebackastationen i Motala (vem minns inte långvågen på 191 kHz?) ur ett grodperspektiv. Vem följer med på en klättring uppför stegarna? Ett av Motalas senare turistevenemang.

Foto: SA4AZV som besökte stationen 22/8.

Innehåll i detta nummer av QUA bl a:

Redaktionellt	2
SK4IL drar till Morokulien igen	3
Boktips	4
Antennjobb på klubbstationen på gång	5
AM-testen	5
Portabeltestens höstomgång på Sörmon	5
Historien om en annan APA	6
Stockholm-Motala!	8
Flygledaramatören!	9
Klurigheter	11

Redaktionellt

Åter inne i schacken igen efter en särdeles våt sommar, åtminstone här i Västsverige. Själv har jag känt mej som wx-flykting då jag flera ggr istället flytt österut till sommar-QTH i Boxholms kommun, Östergötland. Har där kört några stns under sommarens lopp så radioverksamheten har ändå inte varit helt övergiven. Men som sagt – åter dags att dra sej in i den goda värmen av kanske några "PA-lampor".

Klubbens torsdagsträffar har också varit igång en tid och vi har hunnit med den traditionella utflykten i västerled, till Morokulien, som i år fyller 50 år.

Kommunjakten verkar ha falnat i takt med att de första ivriga jägarna fyllt sin kvot av kommuner och därefter lagt mikrofonerna åt sidan. Vi som i höstas inte njöt pension eller annan ledighet fann oss därmed akterseglade.

CW-jakten som sedan infördes erbjöd en ersättning och för min del har jag fått drygt halva kommunantalet loggade nu. Hoppas att de allt mörkare tiderna drar oss tillbaka till buggar, handpumpar o mickar!

SCAG, Scandinavian CW Activity Group, arrangerar varje nyårs- och midsommardag den traditionella handpumparträffen **Straight Key Day** (SKD). Denna händelse är inrättad i redaktörens agenda som helig. De senare åren har inom klubbmedlemmarnas skara utkristalliserats en bitter envig mellan två flitiga handpumpare, SM6CLU/SM6X, Lennart i Gudhem samt redaktören SM4SEF. Midsommardagens inomklubbsskamp utföll till den förres fördel, dvs Lennart/SM6CLU belade den hedersamma 21:a platsen, medan SM4SEF fick se sig besegrad och placerad på plats 28. Bör tilläggas att kampen är en ren skönhetstävling vad

gäller handstilen i din handnycklad CW. Nästa revanschmöjlighet föreligger alltså 1/1 2010, hänger flera med?

I detta nummer av QUA har jag rotat lite omkring ett efterkrigsfenomen, starkt präglad av det kalla kriget och alla rädslor, befogade eller icke, kring kringstrykande spioner, sabotörer och annan löst folk. Myndigheterna förstod detta och byggde upp en imponerande avlyssningsorganisation. Du kan läsa mer om dessa "APOR" här i QUA men också gräva i allt material du finner på nätet, kolla gärna den uppgivna länken.

Med detta vill jag önska alla en fin höst med många fina QSO i denna djupa solfläcksdal vi så länge vistats i.

SM4SEF/Bosse, editor

SK4IL drar till Morokulien igen

Helgen 4-6 aug var det dax igen, mot gränsriket SJ9WL/LG5LG alltså!

De allra djärvaste (läs AVS, AZC, XFT, BDT) satsade hela helgen medan vi övriga (FNK SEF) kroknade efter ett dygn. Utöver dessa övernattare besöktes stugan även av PCF och nästan hela XFT-klanen under någon av dagarna.

Vi startade hårt, körde raskt ett par Afrikaländer, Sydamerika, och västligaste USA och Kanada samt – förstås – Europa. Nu återstod Oceanien, Asien och Australien (har jag innefattat alla nu?) i WAC. De flesta trafiksätt praktiserades, SSB, CW och PSK31, det senare främst av Jimmie/SA4BDT som här körde sina första DX.

Kaxigt nog hade jag själv utfäst mej att aktivera Eda kommun under lördagen för kommunjakten-CW. Lovat är lovat, och trots det ymniga regnandet lyckliggjorde jag några kommunjägare, samt mej själv, då jag saknade Eda för egen del. Då nu radiostugan ligger helt fel, dvs i LA-land, blev det till att rigga 80-dipolen 2 m in på fosterlandets mark, och helt klart i Eda kommun. Murphy deltog också i övningarna och såg till att mina

antennkablar inte räckte in till radiostugan, och inte heller gick att skarva då lämpliga skarvdon förstås saknades. Det gick således inte att köra inifrån radiostugan utan det blev till att parkera bilen nånstans mitt över EU:s yttre gräns, dra fram batteri och köra med handpump då samme Murphy noggrant tillsett att nödvändiga förvandlingskontakter avsedda för minnesbuggen kortslöt nyckelingången. Kan nån förresten förklara varför det ska vara så himla svårt för vår annars mestadels avancerade elektronikindustri att fastställa en standard för hur 3,5 mm

stereoproppar ska vara beskaffade, för alla verkar vara olika och i olika kombinationer kortsluta de olika kontaktytorna.

Anledningen till denna problematik var förresten att riggen var avsedd för en 1/4"-propp, medan buggen förstås hade en 3,5 mm-dito. Dessvärre alltså i stereoutförande. Mycket hantverk alltså att sedan sitta o ropa CQ för hand. Men betydande muskelmassa utvecklar sig i högerhandleden som belöning!

Well, helgen fortsatte och under fortsatt regnande som visserligen rapporterades avtagande under söndagen då redaktören emellertid var hemma igen. Under söndagen incheckades förstås på SSA-

bullen innan städning och ihoppackning förestod.

Jimmie/SA4BDT har noggrant trimmats i PSK31-förfarandet av onkel Christer (AVS) och körde en mängd qso på detta digitala mode under lördag-söndag.

Det var alltså första gången klubben tog i rejält och vek två hela dygn för expeditionen. Det tycks dessutom ha givit avtryck i loggen däruppe i gränstugan. Nu får vi vänta ett år till innan vår traditionella "ut ur EU-förlustelse" timar igen.

(Bilderna: Överst ett konstverk avbildande radiostugan av för mig obekant artist. Därunder kör Jimmie PSK31 för glatta livet och nederst en påtagligt nöjd Christer/SA4AVS med micken i högsta hugg, uppenbarligen under vokalt QSO).

Boktipset

Ny bok för den vetgirige: "Hur funkar det? – din guide till vardagstekniken"

Nu har även Kjell & Co börjat sälja litteratur. Rubricerad bok är sprängfylld med matnyttigheter för den som ännu inte vet allt om datorer, nätverk, hemma-bioanläggningar och ellära i största allmänhet (vilket vi väl ska ha lite hum om i alla fall). Till det facila priset av blott 39 SEK får man drygt 400 sidor späckade av uppdaterad teknikvisdom. Boken är riktigt bra och rejält prisvärd och kan faktiskt rekommenderas för inköp. Fick själv åtskilliga aha-upplevelser under genomläsandet av boken. Inte minst gäller detta alla nuvarande kontakter som förekommer inom multimediaområdet. Visst var det enklare på banankontaktiden!

På ryggen läser man f ö "1" vilket skulle kunna indikera en uppföljare framöver

SK4IL QRT

...och då menar vi inte repeatern, ej heller SK4IL/nånting. Det förhåller sig nämligen så att samtliga antenner nu är nedtagna i klubblokalen. Anledningen är att hyresvärden/Grums kommun, ska lägga om taket inklusive den plåtskoning som sitter runtom. Därför måste våra trådar bort under den tid reparationsarbetena pågår. I skrivande stund har man dock ej börjat takarbetena, men det är på gång uppger välunderrättad granne. När detta väl är gjort, och kanske den kalla isiga årstiden stundar, är det förstås läge att sätta upp våra antenner

igen. Om den nuvarande förlängda FD4:an kommer upp igen eller nån annan kortvågslösning återstår att se. Däremot föreligger – hittills ej realiserade – planer på att förse oss med bättre grejor för de höga frekvenserna, inklusive en beam för 2 m. Nu är nu inte läget det allra bästa där nere vid vattnet, men något ska väl gå att köra.

(Bilderna: Ovan röjer SM4SEF installationerna på taket medan SA4AVS navigerar i grenverket med sikte på att få loss kortvågsantennen som kunde följas långt upp i skogen.)

AM-testen 1 augusti

En finfin lördagsmorgon embarkerade XFT, AZS, AVS och SEF den senares motorfartyg (420 cm löa, 4 hp maskinstyrka) och satte kurs mot Fårhalla i Grumsfjorden. Platsen var tidigare rekad och befunnen vackert belägen och rimligt försedd med antenntallar. En stunds kastövningar med medförda uppskjutningsanordning skapade goda fästen för den vikta dipolen medförd av AZS. Vi hade en fin förmiddag och konstaterade åter det tjugiga i den gamla modulationsmetoden AM, men åter också hur svårt det kan vara att få kontakt då alla tycks ligga på samma frekvens.

Portabeltesten, höstomgången

Med gäster i huset blev det inte till att aktivera banden själv, men en kortare reportageresa till klubbens portabelteam hanns ändå med.

Denna gång aktiverades ett nytt QTH beläget på Sörmon, med goda antenntråd i närheten. Det var SM4XFT/Thomas och SA4AZC/Christer som tog ansvaret denna gång. Då WX-utsikterna var lite så där vanskliga beslöts använda XFT:s husvagn denna gång. Detta fungerade ypperligt, det var nästan så regn och rusk var efterlängtat men vädergudarna höll sig på den goda sidan, liksom konditionsgudarna

och QRM-gudarna också för den delen.

Störningsfritt alltså, därtill bekvämt denna gång. När redaktionen lämnade expeditionsvagnen hade man just avverkat SSB-qso nr 15. Sedan portabeltesten öppnats även för telefoni har av allt att döma deltagarantalet ökat en hel del, även om de kontinuerliga vågorna (CW) förstås utgör fundamentet i denna lågeffektpremierande test. Nu kördes i effektklass 3 men under mitt besök i vagnen loggades åtminstone en motstation som körde QRPP, dvs under 1 w. På CW är detta inga problem, men på SSB förutsätts NIL QRM, vilket också var lyckosamt denna gång som sagt. Många stns var ändå igång då ju fyrhelgen brukar sammanfalla med höstportabeltesten. Den som till äventyrs inte mättade sina testbehov denna dag kunde dessutom köra den vanliga månadstesten på KV också.

Kul att portabeltesten med dess friluftsinriktade tradition hålls vid liv, för övrigt nr 1 bland mina testfavoriter, men ibland får man se sig snuvad på konfekten pga andra förpliktelser.

Nu får vi emellertid övervintra och se fram mot våromgångens njutningar

Lambergstjärn igen

Det börjar bli tradition nu, vårt deltagande vid denna årliga uteaktivitet i Karlstad. Här finns alltså möjligheten att visa upp oss, våra prylar och vår hobby. Liksom förra året representerades klubben och hobbyen. I år ägde aktiviteten rum lördagen 29 aug och klubbens ansikte utåt blev heptetten SA4AVS, SA4AZC, SM4XFT, SM4DDY, SA4BDT, SM4PCF och SM4KWM, alltså en rejäl mobilisering medförande radiomateriel av varierande grad av modernitet, från ra200 till nutida menyförsedda riggar. En och annan potentiell amatör och medlem kanske strök förbi, flera visade normalt intresse för våra aktiviteter.

Historien om en annan APA

- om ett okänt avlyssningsnät i SM-land

Alla känner apan men apan känner ingen heter det ju. I våra kretsar känner vi väl ändå till "fältapan", dvs fälttelefonen m/39 vilket väl de flesta av oss som tjänat konungen stiftat bekantskap med och som vissa av oss blivit så känslomässigt bundna till att vi t o m införskaffat något/några exemplar av dessa robusta telefonapparater.

Men en annan "apa" som få av oss förmodligen känner har förekommit under det kalla krig som tack och lov verkar ha tinat upp. Uppgifter om dessa apor korsade redaktörens spår av en händelse vid strövtåg på www och förtjänar att här i QUA förtäljas!

Den som sett filmen "Dom andras liv", förstår vad vi här talar om: avlyssning av medborgare, och brett upplagd sådan verksamhet – i Sverige. Så här ligger det till:

Under andra världskriget och med fortsättning under de kalla efterkrigsåren, då rädslan för spioner härjade landet, inrättades ett betydande avlyssningsnät här i landet. Denna spaningsverksamhet sköttes dock inte av den i av andra skäl välbekanta Försvarets RadioAnstalt, FRA, utan av *Radiokontrollavdelningen* som - vad jag kan utröna - sorterade under statspolisen på den tiden med benäget bistånd i teknikfrågor från telegrafstyrelsen.

Pga rädslan för illasinnade agenter i vårt land upprättades ett nät av bredbandiga mottagare. Över tusen sådana apparater benämnda APA eller APKVM (vilket stod för *aperiodisk*

kortvågsmottagare) konstruerades och placerades ut i samhällena. Mottagarna snappade upp signaler inom frekvensområdet 1 – 20 MHz men hade en mycket begränsad känslighet och dess förmåga att snappa upp kortvågssändningar uppges bara till inom 500 m avstånd. Med ett relativt tätt nät kunde man därigenom ändå ungefärligen fastställa positionen för misstänkta sändningar.

Betrodda medborgare, gärna telekommissarier, poliser, järnvägstjänstemän och andra som inte förmodades hysa främst kommunistiska sympatier, försågs med apor i sina bostäder. Kanske dolda i ett skafferi, uppe på vinden eller inhysta hos ett pålitligt företag eller i annat utrymme. Till mottagaren anslöts förstås en antenn, denna kunde vara en spjutantenn eller en tråddram kring ett fönster t ex. Varje sådan mottagare var sedan ständigt förbunden med närliggande avlyssningscentral via allmänna telenätet. Tanken var förstås att eventuellt förekommande radioverksamhet (illegal får förmodas) skulle fångas upp, positionen fastställas genom kompletterande inpejling och sändningarnas laglighet eller - ve och fasa - olaglighet, fastställas.

Av dessa tusentalet apor fanns förstås några även här i våra trakter. T ex i **Säffle** fanns sådana mottagare någon gång stationerade på följande adresser:

- Sundsgatan 6
- Olof Trätäljagatan 36

I **Åmål** på adresserna:

- Järnvägsstationen
- Fredriksberg 14
- Floragatan 4

Och i **Karlstad**:

- Andra Villagatan 16
- Romstadvägen 16
- Kroppkärrsvägen 110
- Smålandsgatan 4
- Lambergsvägen 13
- Lignellsgatan 9
- Vibeliegatan 7
- Fjällstedtsgatan 24

Och i **Arvika**:

- Kyrkogatan 68
- Höjdgatan 13

Dessa lokaliteter är förstås bara exempel på platser där mottagare någon gång var utplacerade. Dom flyttades förstås ibland, "apparatinnehavaren" flyttade, avled etc. Det förekom även att SÄPO intresserade sig för en och annan apparatinnehavare med följden att mottagaren flyttades till annan pålitligare medborgare.

I en numera avhemligad handling ("veckorapport för tiden 5/2 – 11/12 samt 12/12 – 18/12 1943") kan man se att kriminalpolisen hyste visst intresse för en station som kallades SIRA och som ett par gånger hörts från en fastigheten på Fjärde Villagatan i Karlstad (i farlig närhet alltså till apan på Andra Villagatan). Det lär nu inte ha handlat om begriplig radiotrafik utan enbart anrop. Man hade spaning på en viss herr N vilken företog misstänkta resor till och från Stockholm och Dalarna. Området ansågs "väl täckt av övervakningsmottagare" kopplade till en "robot" (som man kallade den tidens inspelningsapparat) tillsammans med det övriga *karlstadsnätet*. Man avvaktade med ingripande mot herr N då han dels inte, såvitt man kunde förstå, ännu fått någon kontakt med motstation, dels då man förväntade sig att han skulle utplacera/starta flera illegala sändare i landet.

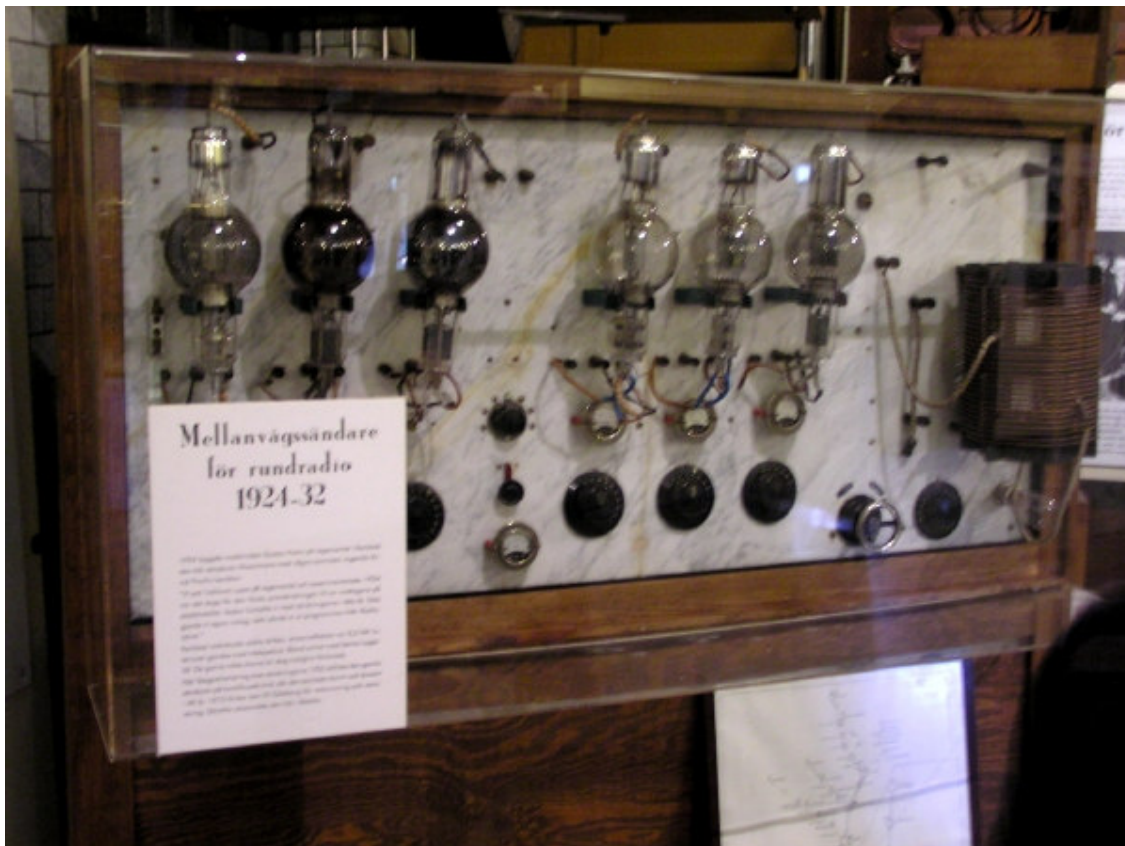
Känner våra medlemmar i Karlstad och Säffle till detta? Vilka av oss var QRV vid denna tiden? Alla mottagare kunde förstås inte ständigt aktivt bevakas och den här tjänsten var inte lika välbefolkat som Stasikollegornas, men dom skannades över och dök en misstänkt utsändning upp på någon mottagare så blev det förstås aktivitet i närmaste avlyssningscentral. Jag har inte lyckats spåra var den lokala avlyssningscentralen fanns, men oftast låg dessa i telefonstationerna, diskret förpassade kanske till källarhålorna därstädes. Kanske sitter någon av våra medlemmar inne med ytterligare info kring denna fantastiska aktivitet?

Samtlig info i detta stycke är hämtade från den intressanta sajten www.signalspaning.se där den intresserade kan forska vidare. Där finns massor av källmaterial, mängder av rapporter kring misstänkta radioinnehavare, radioamatörer och andra.

"Stockholm – Motala "

22 augusti besökte Christer/SA4AZC rundradiomuseet i den gamla sändarstationen Bondebacka i Motala. Bland alla QRO-detaljer återfanns även denna (nästa sida) gamla mellanvågssändare, byggd i Karlstad av Gustav Holm på regementet 1924. Sändaren gav 200 w och kördes tills televerket övertog radioverksamheten 1932 efter Karlstads radioklubb. Bl a har Selma Lagerlöfs röst tonat ut över sändaren och man var så moderna att man bl a använde trådspelare i verksamheten. Håll med om att det är ett snyggt bygge på marmorplatta. Föregångare till ytmontering?

Utflyktstips: klättra i masten och bese fagra Östergyllen!

Ett sentida turistjippo i Motala är att i sällskap med klätterledare bestiga toppen på den ena av de eifeltornslänkande masterna från 1927. Höjden är 120 m och ingen hiss finns förstås.

Museet ligger ju på vägen mellan redaktörens hemvist och sommarviste så det har blivit några besök under årens lopp, dock har "det inte passat" att klättra upp i masten (haj schaj), men nog skulle väl lite mod kunna mobiliseras nån gång?

Bli din egen meteorolog, flygledare och övervakare av sjöfarten!

Inte bara SMHI håller koll på den elake Tor genom att låta oss titta på "Radar Blixt" sidan på <http://www.smhi.se/cmp/jsp/polopoly.jsp?d=9444&l=sv> utan en hel del intresserade amatörer investerar i utrustning för att detektera åskaktiviteter.

Vänertracker (<http://vanertracker.mteabkund.se/trackerindex.htm>) är en sådan, och på sajten www.blixtar.se kan man informera sej ytterligare omkring detta mäktiga naturskådespel, så illa omtyckt av oss som har antenner och elektronik. Men varför nöja sig med att spå väder och spåra blixtar när

man även kan hålla koll på flygverksamheten i vårt lufthav? Även (åtminstone de större) flygplanen lämnar spår efter sig, inte bara på radarskärmar utan även genom AIS, ett automatiskt system som utsänder position, fart, identitet, uppgifter om vart kärnan är på väg etc, på VHF. Och även då det gäller detta område finns förstås intresserade pojkar av skilda åldrar (kanske även tjejer förresten) som med egen utrustning kopplat till internet förser andra intresserade med uppgifterna, snyggt presenterade på kartor, Det hela ser radarliknande ut, och kallas ibland för "flygradar" men är förstås inte radar i dess ursprungliga mening.

Kolla sajterna <http://www.flygradar.nu/flygradar.php> och <http://arn.webtrak-lochard.com/template/index.html> . Den första visar flygaktiviteterna i stort och den senare tycker jag är ännu häftigare, där kan du zooma ner nästan till marknivå och följa startande, landande och passerande flyg vid Arlanda.

Bilden t v: Så här går det om man inte följer flygledarnas instruktioner utan håller för korta avstånd i luften till ett upphinnande propellerflygplan!

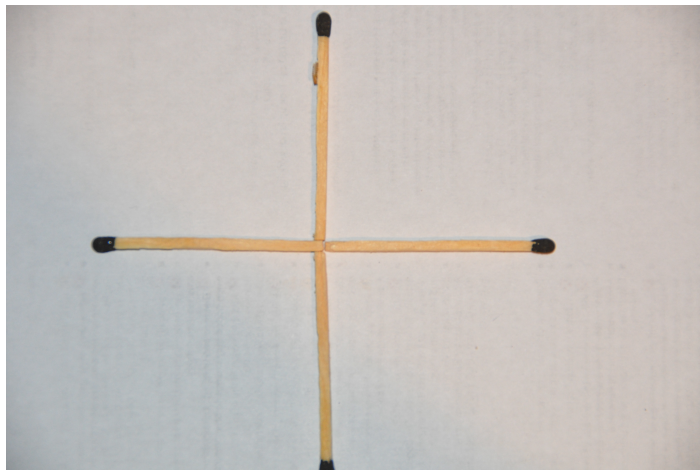
Nu är vi inte begränsade till åska och flyg utan även sjöfarten har AIS i sin tjänst och på sajten <http://www.marinetraffic.com/ais/> kan du spana in en massa havsområden på vårt klot och följa trafiken, även om förstås rörelserna här inte är lika snabba som då det gäller flyget. Information om båtarna, ofta foto och data om dem finns också.

Så klicka på nu och låt dig inte längre vara oinformerad om vad som sker på havet och i luften!

Teorikursen inställd

Den planerade teori/teknikkursen för amatörradiocertifikat är för innevarande termin inställd. Vi hade främst behövt några ytterligare deltagare för att kunna satsa igen uppger SM4DDY/Rolf till QUA. De anmälda intresserade är informerade. Dock erbjuds de som anmält sig att ändå kunna köpa kursmaterialet och med benäget bistånd av kunniga medlemmar idka självstudier under vintern.

QUA:s klurigheter, höstversionen

Christer/SA4AZC bidrar med klurigheten denna gång i QUA. Så här skriver han:

"Hej alla hams, i denna QUA-s klurighet kommer ett enkelt tändsticksproblem. Det gäller att genom att bara flytta en enda tändsticka åstadkomma en kvadrat.
Lösning i nästa nummer. Lycka till!

De SA4AZC"

Hemma-hos SM4PCF

Traditionen bjuder att styrelsen en gång per år förlägger sina möten till andra platser än klubblokalen. Jämför EU-parlamentets resor mellan Bryssel och Strassbourg! Varje år hedras således SM4FNK med ett besök i hans sommarnäste "Lassebo", och likaså vid äppleskördetid reser man till SM4PCF för att avnjuta Eeros äpplepaj. Vi kan inte förneka läsarna att bese Eeros ypperliga schack. Den gode PCF har utrustat sitt hem med både 230 VAC och ett

parallellt 24 VDC nät.

Tävling: Bli sakletare hos Eero!

Hur många elektronikrelaterade föremål kan du se på bilden? Leverera ditt svar till redaktionen. Den som anger **flest** föremål vinner. Priset blir ett föremål från bilden som PCF själv utväljer. Lycka till med sakletandet!

Info i korthet:

☞ Den **rävsändare** klubben köpt in har efter handpåläggning visat sig fungera, dock med det förbehållet att den önskar oväntat hög drivspänning. Den 12 V-ackumulator vi tänkt driva den med visar sig inte räcka utan våra tekniskt bevandrade medlemmar kommer att stabba ner 24 V till lämplig drivspänning. Vore förstås kul att kunna testa av räven och saxarna i skarpt läge innan vintern kommer.

☞ Vår **repeater** SK4IL/R, placerad på Gruvöns bruk, har under sommaren störts av någon närliggande utrustning varför squelchen dragits upp något samt mottagarens känslighet något reducerats. Vi är dock inte helt nöjda med prestanda utan justering av apparaturen är planerad. Repeatern är annars relativt välanvänd, dock främst av en begränsad skara medlemmar inom dess täckningsområde. Vore kul med flera deltagare t ex vid våra klubbsnackstunder efter incheckningsritualen avslutats efter SSA-bulletinen på söndagarna.

☞ **Medlemsregistret** är nu uppdaterat efter att medlemsavgifterna väl blivit inbetalda. Det innebär en minskning av medlemsantalet till 41 medlemmar vår kassör SM4DDY/Rolf.

GRATTIS

Slutligen vill vi gratulera alla som fyllt år sedan sist (bör väl vara ca 25 % av oss). Men särskilt GRATTIS skickar vi dock till **SM4BOI Olle Sundin** som passerat de 91!

Olles kök var ju som bekant platsen för denna klubbs födelse i februari 1975.

QUA – Radioklubben SK4IL:s klubbtidning utkommer 4 ggr/år och publiceras på klubbens hemsida sk4il.se. Då bladet läggs ut på hemsidan aviseras de medlemmar vi har e-postadress till. Saknar du ett sådant meddelande så maila redaktionen så ska det funka fortsättningsvis. Bidrag efterlyses förstås, i avsaknad av sådana återstår bara att stå ut med SM4SEF:s skrivelser!